

Prikaz
Primljeno: 7. 9. 1992.

Prof. dr. GORDANAKRALIK, Poljoprivredni fakultet Osijek,
Prof. dr. VJEKOSLAVA SINGER, Ekonomski fakultet Osijek

OBNOVA I RAZVOJ ISTOČNE HRVATSKE — Znanstveno-stručni skup

Znanstveno-stručni skup "OBNOVA I RAZVOJ ISTOČNE HRVATSKE", održan 23. i 24. lipnja 1992. godine u Bizovcu, osnova je za poduzetnički iskorak Sveučilišta. Tijekom rada skupa prezentirano je 37, za obnovu i razvoj istočne Hrvatske relevantnih referata s bogatom faktografijom i brojnim konstatacijama i prijedlozima. Učinjeni su napori da se registriraju i procijene pretrpljene direktne i inducirane ratne štete u istočnoj Hrvatskoj, te daju naznake potreba (ne i redosljeda) njihove sanacije zbog utjecaja što ga imaju na gospodarstvo i opće prilike u istočnoj Hrvatskoj.

Pri tome naglašeno je opredjeljenje da proces obnove i razvoja treba prvenstveno temeljiti na mobiliziranju intelektualnih potencijala regije, što ujedno predstavlja i značajnu pretpostavku privlačenja vanjskih interesa (znanja, kapitala). Aktivnosti Sveučilišta su zbog toga intenzivirane u području stimuliranja, prikupljanja, valoriziranja i efektuiranja domaćih i vanjskih inicijativa, čime Sveučilište postaje medijator promjena u istočnoj Hrvatskoj.

U vezi s ovim opredjeljenjem posebno je naglašen značaj osposobljavanja za poduzetničko ponašanje, tj. za kreativnost i učinkovitost, te uloga Sveučilišta u tom procesu. Konstatirano je da i privredi i Sveučilištu nedostaju određena znanja neophodna za vođenje obnove i organiziranje proizvodnih sustava za uspješan nastup i zadržavanje na tržištima zemalja u razvoju i visoko zahtjevnom tržištu razvijenih zemalja. Nedostatnost znanja o tehnologiji vođenja razvojnih projekta, razvoju novih proizvoda, istraživanju i osvajanju tržišta, optimalnom upravljanju procesima pripreme i proizvodnje, te tijekomvima materijala, energije, informacija i kapitala izazov je i obveza Sveučilišta da promjenama u sebi (obrazovnih programa, tehnologiji obrazovnog procesa, organiziranosti) ostvari potrebnu osposobljenost za posredovanje promjena prema regiji.

Ocijenjeno je da Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera raspolaže u praksi provjerenim pojedinačnim, parcijalnim znanjima i modelima, kojima se podiže efikasnost poduzeća (racionalizacija proizvodnje, uvođenje automatiziranih informacijskih sustava, optimalizacija tijekomv materijala i informacija). Zadaća je Sveučilišta registrirati i integrirati ova znanja i dati algoritme za njihovu primjenu u privrednu i političku praksu regije.

Skup se opredjeljuje za razvoj na konkurentskoj prednosti kao rezultatu interakcije resursnih uvjeta, uvjeta potražnje, vezanih i podržavajućih proizvodnji i poslovnih strategija poduzeća. U valorizaciji resursa (posebno vodoprivrednih, poljoprivrednih i šumarskih, te komunikacijske infrastrukture) korišten je kriterij njihovog doprinosa razvoju, a kod poljoprivrednih i šumarskih resursa i kriterij osposobljenosti za efikasnu i efektivnu upotrebu u višim stupnjevima finalizacije.

Specifičnost vlasničke transformacije društvenih poljoprivrednih poduzeća, zbog toga što poljoprivredno zemljište nije predmet stjecanja vlasništva, zahtijeva dodatna zakonska rješenja kojima će se stimulirati interes za ulaganja u takva poduzeća.

Ukupan razvoj mora biti izbalansiran s obzirom na mnoštvo interakcija među različitim granama industrije (npr. za razvoj poljoprivrede potrebna su mnogobrojna znanja iz strojarstva, elektrotehnike, kemijske industrije...). Posebno je raspravljena uloga građevinarstva u svakom segmentu obnove, ali i građevinarstva kao svojevrsnog moderatora ukupne gospodarske aktivnosti zbog proizvodnih interakcija s mnogim industrijskim granama i drugim privrednim oblastima. Zbog toga je i poruka skupa kreatorima ekonomske politike zemlje da se u stvaranju globalnih uvjeta privrednog funkcioniranja (monetarna, kreditna, investicijska, porezna, carinska politika...) koriste efikasnim rješenjima zemalja koje su bile u poratnoj situaciji odnosno u situaciji traženja izlaza iz recesivne faze.

Skup ocjenjuje vrlo značajnim razvojnim čimbenicima organiziranost i poslovne strategije poduzeća. Orijentiranost prema malim i srednjim poduzećima, fleksibilnim za promjene, te "buđenje" mnogih velikih poduzeća kroz proces privatizacije, predstavljaju realni potencijal razvoja istočne Hrvatske. Fleksibilnost privredne strukture i razvojna efikasnost ovisi o kakvoći ulaza i izlaza iz poslovne aktivnosti tj. o protočnosti kapitala. Zbog toga se predlaže da se pri Gospodarstvenoj komori formira ekipa stručnjaka koja bi osiguravala osnovu za veću transparentnost tržišta kapitala.

Da bi se osigurao optimalni integralni razvoj Republike Hrvatske kao efikasne i pravične zajednice, regionalnom političko-upravnom ustrojstvu u cijelini, osobito u istočnoj Hrvatskoj, valja pristupati imajući u vidu, uz ostalo, tradicijski aspekt ustrojavanja županija. Županije u Hrvatskoj trebale bi biti izraz volje slobodnih građana, a ne birokratskog krojenja granica u ministarstvima. U tom smislu i Slavonsko-baranjska županija treba biti sastavljena od općina koje žele tu integraciju, a njeno unutrašnje ustrojstvo treba biti decentralizirano.

Hrvatskoj predstoji kopernikansko mijenjanje pravnog sustava, koje koncipiranje i realiziranje mora biti usklađeno glede unutrašnjeg ustrojstva i potreba građana, gospodarstva i države, demokratski i tržišno prilagođeno našim prilikama, ali i kompatibilno sa svjetskim (prvenstveno europskim) trendovima u pravnoj znanosti i praksi. Specifično, predlaže se donošenje novog zakona o slobodnim zonama u Hrvatskoj, kojim će se uz klasičnu slobodnu zonu otvoriti mogućnost otvaranja i poduzetničkih (razvojnih) zona.

Predlažu se izmjene i dopune zakona o pretvorbi društvenih poduzeća u pravnoj znanosti i praksi sa ciljem da sva sredstva dobivena prodajom poduzeća na prostoru istočne Hrvatske ostanu za njen razvoj, a da se otvori mogućnost da se dio ukupnih sredstava dobiven prodajom namjenski koristi za saniranje i razvoj istočne Hrvatske.

Ovaj skup sinteza je rada u razdoblju rata i demonstracija snage duha Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. To je samo prvi korak iz koga se može sagledati kakvoća projekata znanstvenika istočne Hrvatske. Pred nama je proces rada gdje će biti veća interakcija među projektima i institucijama, kako bi se u kraćem vremenu došlo do sinergije, koji svaki pojedini pristup ne pruža, već samo njihova interakcija. Procesi unutar ekipa, među ekipama i među institucijama moraju bit kakvoćniji (zero defect) i koliko je moguće just in time (ASUP). Definiranjem svih relevantnih aktivnosti i njihovim stavljanjem u prostorne i vremenske koordinate doći ćemo do zajedničkog projekta. Za to nam treba ekipna organizacija Sveučilišta i regije, te projektne zadaci koji će biti u međuovisnosti. Neophodna je interdisciplinarnost koja će omogućiti da se tehnički, ekonomski i društveni aspekti problema obnove i razvoja zajedno istraže. Da bi se ostvarila pouzdanost razvoja na kriteriju tzv. "higher efficiency" (koji obuhvaća ekonomsku efikasnost, slobodu, sigurnost, pravednost i humanost) predlaže se znanstvenicima Sveučilišta da u postojećim projektima koje će financirati Ministarstvo znanosti ugrade prijedlog ovog skupa.

S obzirom na razinu ratnih razaranja na području istočne Hrvatske, neposredne razvojne aktivnosti ujedno su i aktivnosti obnove. Prioritet u tim aktivnostima ima rješenje povratka prognanika (od rješavanja materijalnih do psiholoških i socijalnih problema), organiziranje javne uprave i obnove privrednih aktivnosti na područjima koja su pod kontrolom UNPROFORA-a. Pored artikuliranja zahtjeva svijetu o saniranju stvarne ratne štete, kao i izgubljene dobiti, valja istaknuti zahtjev za imaterijalnu štetu, zbog pretrpljenog straha i boli, koje štete u civiliziranim zemljama su znatno veće. Ovo je bitno i s aspekta iskazivanja zahtjeva za ratnu štetu prema agresoru, kao i kod pitanja sukcesije bivše SFRJ. I iz tih razloga sudionici skupa zahtijevaju da se prostor istočne Hrvatske proglasi prioritetnim po pitanju saniranja, odnosno nužne obnove svih resursa devastiranih nametnutim nam ratom, ali i kod koncipiranja i realiziranja daljnjeg razvoja Hrvatske kao cjeline.